

СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА У КОНТЕКСТІ ПРИЄДНАННЯ ДО СОТ

О.В.Дяченко, аспірант

*Науковий керівник: Л.І.Михайлова, професор, доктор економічних наук
Сумський національний аграрний університет*

Зроблено аналіз соціально-економічного стану українського села, узагальнено та конкретизовано слабкі місця сільського господарства, а також накреслено напрямки дій, які мали б змогу пом'якшити інтеграційні процеси в агропромисловому комплексі України.

Проанализировано социальное-экономическое положение украинского села, конкретизированы и обобщены слабые места сельского хозяйства, а также предложены мероприятия, способные смягчить интеграционные процессы в агропромышленном комплексе Украины.

З огляду на наполегливість українського політичного бомонду щодо приєднання до світового співтовариства, залишились лічені місяці до вступу України до СОТ. І хоча багато вже згадано про переваги та недоліки інтеграції, достатньо гострим досі є питання — чи готовий аграрний сектор України до цього, чи здатне українське село при наявних соціально-економічних умовах відігравати відведену йому роль — конкурентоспроможного виробника якісної продукції?

На ці питання намагаються відповісти провідні вчені України: Б.К.Супіханов, Б.Панасюк, П.Т.Саблук та інші, але якщо ми запитаємо пересічного українського селянина, чи дає йому надію вже недалекий та довгоочікуваний вступ до СОТ, навряд чи ми отримаємо позитивну відповідь.

Тому спроба конкретизувати та узагальнити слабкі місця українського села на порозі інтеграції, а також пошук розумних дій, які мали б змогу поліпшити соціально-економічну ситуацію та покращити агропродуктивність, і є метою даної статті.

Багато політиків та вчених зазначають, що вступ України до СОТ загострить конкуренцію на внутрішньому ринку [1]. Дійсно,

вимоги СОТ щодо якості та кількості товарів не завжди відповідають розрахункам українського селянина. З іншого боку, постійно зростають і вимоги українських споживачів щодо якості сільськогосподарської продукції та досягнення прийняттого рівня продовольчої безпеки держави. Бо рівень споживання продуктів в Україні ще не досяг норми [2] не стільки за рахунок неплатежеспроможності населення, скільки за рахунок недостатнього виробництва якісної вітчизняної продукції.

Оскільки законодавство стосовно захисту внутрішнього ринку від неякісної продукції, стандартизація та оцінка імпорту, митне законодавство тощо є слабкими місцями української економіки, звісно, що з відкриттям ринку наповнення внутрішнього ринку продовольства може відбуватися за рахунок неякісного непотребу — яскраво оберненого та дешевого. А це вже загроза не тільки українському виробнику, а й здоров'ю всього населення України.

Не менш слабким місцем є позиція самого сільгоспвиробника: зниження ефективності сільськогосподарського виробництва, великі затрати праці на вирощування сільгосппродукції (у десятки разів вищі ніж у європейських країнах та США [2]), депопуляція (вимирання) українського села — найгостріші проблеми сьогодення. Але головною, на наш погляд, є проблема деградації людського капіталу. Саме конкурентоспроможний людський капітал є запорукою виробництва конкурентоздатної продукції на всіх рівнях ринку [3].

Усі, хто був у Європі, не можуть не помітити, як комфортно почуває там себе людина, яку б посаду вона не обіймала. І секрет цього для європейських політиків не є взагалі секретом, бо європейська модель ринкової економіки — це економіка із соціальною орієнтацією, а у центрі суспільного проекту — гідність людини, особистості. А чи забезпечено гідність людини, яка працює або мешкає в українському селі? Чи відчуває себе гідним український селянин?

Щоб аграрна економіка була конкурентоспроможною, необхідно, щоб люди, від яких залежить якість, кількість сільськогосппро-

дукції — селяни — жили та працювали у “конкурентоспроможних” умовах. Досвід багатьох країн свідчить, що не пільги, не субсидії, а саме сприяння активізації господарського життя на селі, диверсифікація джерел доходів сільського населення, розвиток позааграрних видів підприємництва, розвиток сільської інфраструктури [4, с. 10] призводить до значних проривів в розвитку сільських територій та підвищення ефективності сільгоспвиробництва. До цього ж спонукає і “зелений кошик” державної підтримки сільського господарства, який регламентується правилами СОТ.

Таким чином, необхідно накреслити основні напрямки дій, необхідних українському селу, які мали б змогу покращити соціально-економічні умови працівників, підвищити ефективність сільгоспвиробництва, допомогти у виробництві конкурентоспроможної продукції.

Перш за все, необхідно розпочати із законодавства, яке захистить внутрішній ринок від неякісної продукції. Власне, українська харчова продукція достатньо якісна та екологічно чиста і може конкурувати із європейською. Необхідно лише законодавчо довести норми та стандарти виробництва і переробки до європейських, а також посилити контроль за якістю у пунктах реалізації.

З цього випливає наступний необхідний крок: перенесення переробної та харчової промисловості у сільську місцевість. По-перше, знижується собівартість готової продукції (матеріальні та часові витрати на транспортування). По-друге, одержуючи кошти за продукцію кінцевого споживання, селянин отримує більше прибутку, тобто більше коштів залишається в селі. Обговорюється навіть можливість створення кластерів [5] за територіальною ознакою: об'єднання сільськогосподарських, переробних та торгівельних підприємств. Поєднання сільського господарства, переробної промисловості і торгівлі кінцевими продуктами споживання створить умови, за яких капітал осідатиме рівномірно на території країни [6]. Це здатне вирішити чимало проблем розвитку територій: надати робочі місця, розвивати інфраструктуру сільських регіонів тощо.

Не менш важливим кроком є впровадження інновацій (новітніх технологій) в аграрному секторі економіки. Це стосується і механізації сільського господарства: використовуючи закордонну техніку, ми все ж таки йдемо позаду розвинутих країн. В той же час ми маємо потенціал власних передових технологій, не можемо працевлаштувати талановитих випускників сільськогосподарських вузів механізаторських факультетів — втрачаємо наявні людські ресурси. Великий потенціал підвищення ефективності маємо у впровадженні інноваційних технологій по переробці сільськогосподарської продукції та її відходів (у тому числі виробництво біопалива), переробка побутових відходів (більшість яких накопичується саме в сільській місцевості, займаючи величезні площі, які мають використовуватися значно ефективніше).

Разом з тим, необхідним є створення якомога більш сприятливих умов для розвитку альтернативної підприємницької діяльності — зеленого туризму, ремесел та інших, що дозволить підвищити доходи сільського населення, підняти рівень зайнятості, сприяти підвищенню престижу сільських територій.

Основним же має стати надання переваги при складанні державного і місцевих бюджетів закладам із “зеленої скриньки”, а саме: розвиток інфраструктури на селі, земельна реформа, науково-дослідні роботи, охорона навколишнього середовища тощо. Цим Україна не тільки виконує зобов’язання перед СОТ, а й сприятиме підвищенню якості життя українського селянина, надаючи йому конкурентні переваги у контексті інтеграційних процесів.

Таким чином, усі вищезгадані заходи мають привести до покращення агропродуктивності, а саме: підвищити реальні доходи сільського населення, створити робочі місця при диверсифікації сфер прикладання праці, посилити конкурентоспроможність українського товару (за рахунок зниження собівартості та поліпшення якості), додати впевненості селянам у їх власних здібностях та майбутньому, збільшити обсяги інвестування, покращити престиж сільських територій України.

Усі ці фактори мають незмінно відігравати позитивну роль у позиціонуванні українського товару на світовому ринку та пом'якшити процеси інтеграції для кожного громадянина особисто.

ЛІТЕРАТУРА

1. Краснодемська З. Погода на аграрному просторі буде сприятливою // Урядовий кур'єр. -20 вересня 2005р.- №177. – С.5
2. Супіханов Б.К. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в умовах підготовки вступу до СОТ //Економіка АПК.- 2007. – №5. – С.44 – 49.
3. Соловьєва Т.Н. Конкурентоспособность человеческого капитала как условие формирования конкурентоспособной аграрной экономики //Аграрний форум 2006: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (25-29 вересня 2006р., Суми, Україна). – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. – 360с.
4. Губені Ю. Нова політика – шанс для села. // Урядовий кур'єр. -1 грудня 2005р.- №229. – с.10.
5. Ціхановська О.М. Кластеризація як новий методичний механізм розвитку сільських територій //Економіка АПК.- 2007. – №5. – С.153 – 155.
6. Панасюк Б. Безвихідь на селі – загроза для держави. // Урядовий кур'єр. -14 червня 2007р.- №104. – с.9.